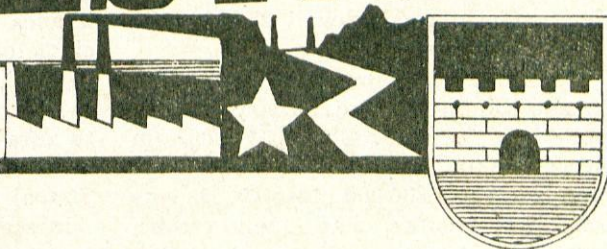

TRŽIŠKI VESTNIK

Leto II.

Tržič, v četrtek, 12. novembra 1953

Štev. 22-23

O delu LOMO Tržič in gospodarskih organizacij v letu 1953

Poročilo predsednika LOMO na zboru volivcev

Kakor vidite, ima naše današnje zbo-rovanje zelo obširen program. Priprav-ljamo se na bližnje volitve in izvršili smo v tem pogledu že precej dela. Ob tej priliki pa je treba tudi pregledati delo ljudskega odbora mestne občine Tržič.

Hočem vam pojasniti, kako se je iz-vrševal naš družbeni plan za prvo pol-tetje, obenem pa prikazati izvajanje mestnega proračuna in investicijskega programa. Š tem bom dal pojasnila in odgovor na nešteta vprašanja, ki jih občani postavljajo dan za dnem pred-vsem glede sredstev in izvršitve pred-videnih gradenj po družbenem planu.

Napačno bi bilo, če bi v razprav-ljanju o naših dopolnilnih sredstev vi-deli samo denar, prezrli pa funkcionir-anje celotnega gospodarskega sistema z vsemi negativnimi in pozitivnimi re-zultati. V tem okviru moramo gledati izvrševanje političnih in gospodarskih nalog v celotnem okraju, kakor tudi v naši občini. Sedanji gospodarski sistem je v razliki od starega, administrativ-nega, močno pospešil razvoj proizva-jalnih sil. Znatno se je dvignila pro-duktivnost, notranji in zunanji blagov-ni promet je postal intenzivnejši, moč-no se je razvila naša trgovina in novi sistem je dal tudi spodbudo za napre-dek kmetijstva.

Družbeni plan, ki ga je to leto prvič sprejel občinski odbor, pomeni brez dvoma najpomembnejše dejanje v utr-jevanju ljudske oblasti. Pri sestavlja-nju družbenega plana, posebno pri do-ločevanju stopenj akumulacije so neka-tera podjetja dokazovala, da bodo pro-padla, če sprejmejo predlagane stopnje. Iz dejanske izvršitve družbenega plana za prvo polletje pa lahko ugotovimo, da je stvarno stanje podjetij drugačno, kar bo razvidno iz nadaljnjega poročila, da trditve podjetij niso bile točne. Prav gotovo se bomo s novimi gospo-darskimi uredbami laže izognili takim stvarem, ker bodo vsa podjetja stavlje-na v enakopraven položaj.

Realizacija polletne izvršitve bo v naslednjem prikazana na osnovi pollet-nih knjigovodstvenih bilanc.

Do konca avgusta so bilance za prvo polletje predložile vse tovarne in vsi ostali gospodarski obrati.

Napravili smo pregled in sicer v ti-sočakih. Po družbenem planu bi morala podjetja v celem letu ostvariti 3 milijar-094,180.000.— din dohodkov, plan pa so v pol leta izvršila s 53.5%. Po pla-nu bi podjetja morala v celem letu ostvariti sklad za plače v vsoti 273,245.000.— din in so v prvem polletju izpolnila plan s 58.8%. Plan akumula-cije in skladov za celo leto je znašal 2.807,670.000.— dinarjev in so podjetja plan v prvem polletju izpolnila s 53,6%. Amortizacijo bi podjetja v celem letu morala ostvariti 106,424.000.— dinar-jev izpolnila pa so plan s 55.2%. Pro-celem doseči v svoti 53,232.000 dinar-metnega davka bi morala podjetja v jev, plan pa so izpolnila v prvem pol-letju s 67.8%. Nekatera podjetja so ostvarila prav znatne presežke plačne-ga fonda.

Do tega trenutka naša občina še ni prejela ničesar od dogovorjene global-ne vsote družbenega prispevka in skla-dov v znesku 40,000.000.— dinarjev. Celotni okraj mora namreč doseči vsaj 40% družbenega plana, kar pa je celo presegel. Kot je iz poročila razvidno, je Tržič plan precej presegel in upamo, da bomo v kratkem prejeli na nas pri-padajoči del akumulacije in skladov.

Iz teh bilančnih števil je razvidno, da so naša gospodarska podjetja razen nekaj izjem izvršila svoje naloge, ven-dar se vsa podjetja borijo s težkočami. Nekatera zaradi pomanjkanja surovin, druga zaradi velikih neprodanih zalog izdelkov in podobno. Delovni kolektivi bodo morali neprestano strogo zasledo-vati potek svojega gospodarstva, če ho-

čejo, da ne zaidejo v težko popravljive težave. V prvem polletju je bila pasiv-na „Mesarija“ s 295.000.— dinarji in „Mizarstvo“ s 3.700.— din. Priznati je treba objektivne težave teh dveh pod-jetij. Ljudski odbor je storil potrebne ukrepe, da bodo tudi ta podjetja v dru-gem polletju aktivna. Invalidsko pod-jetje „Železo“ je likvidiralo zaradi pa-sivnosti. Hoteli smo to podjetje prev-zeti v sklop „Galanterije“ in že tudi sklenili pismeni dogovor o prevzemu strojev za netto znesek 2,800.000.— din, ki naj bi se plačali v šestih letih. Na-stale pa so skoraj nepremostljive težko-če z nabavo potrebnih surovin, posebno pocinkane trde žice in pa lesa. Obenem je še ostra konkurenca skandinavskih držav, tako da je prodaja na inozem-skem tržišču postala nemogoča. Usoda podjetja „Železoles“ je trenutno še ne-jasna.

S tem sem podal poročilo o izvoja-nju družbenega plana za prvo polletje 1953.. Do konca septembra, torej za tričetrt leta so podjetja na našem ob-močju izpolnila plan s povprečjem 70%. Z vladno uredbo je namreč s pr-vim avgustom bila splošno znižana stopnja akumulacije tekstilni indus-triji, zato je procent izpolnitve manjši, kot bi moral biti. Bombažna predilnica in tkalnica v Tržiču je do 31. julija 1953 plačevala 2110% akumulacije in skladov. Temu podjetju smo glede na uredbo znižali akumulacijo na 1641%. Podjetje je seveda glede na to znižanje znatno znižalo cene svojim izdelkom. Zaradi znižanja akumulacije tekstilni industriji bo nastal seveda občuten izpad dohodkov.

Naše proračunsko gospodarstvo v prvem polletju 1953

V naslednjem hočem pojasniti tudi stanje mestnega proračunskega gospo-darstva:

Za prosveto in kulturo smo od pred-videnih 4,500.000 din izdali v prvem polletju 3,908.000 din in sicer za pla-če učiteljstva 3,323.000 din in za ope-rativne izdatke šol 585.000 din.

Za socialno in zdravstveno zaščito smo od predvidenih 2,372.000 din izdali 1,936.000. V tem znesku so zapopadeni izdatki za plače v Dijaškem domu in

vrtcu ter plače v Domu za onemogle, razni materialni izdatki za navedene ustanove in pa podpore onemoglim.

Za zdravstvo smo dali od predvide-nih 269.000 din v prvem polletju 256.000 din. V tem znesku so plače uslužbencev v Otroških jaslih in pri-spevek za socialno zavarovanje.

Za državno upravo je od predvide-nih 2,648.000 din izdano v prvem pol-letju 2,230.000 din. V tem znesku so plače mestnih uslužbencev, kurirjev,

snažilcev, cestarjev, materialni in funkcionalni izdatki, dalje izdatki za vzdrževanje cest in javna razsvetljava.

Za proračunsko rezervo smo v prvem polletju predvidevali 250.000 din, ki je nismo porabili.

Če sedaj resumiramo navedene dejanske izdatke, vidimo, da smo za prvo polletje predvidevali 10,150,000 din proračunskih izdatkov, v resnici pa smo izdali le 8,330.000 dinarjev. Da smo zmanjšali izdatke, smo imeli vzroke, kajti izdatki se ravnaajo po dejanskih dohodkih, kajti tudi dohodkov nismo mogli doseči v previdenem znesku.

Dohodki prvega polletja so bili sledeči:

Računali smo, da bomo prejeli v delu družbenega prispevka in prometnega davka znesek 6,000,000 din, v resnici pa smo prejeli 4,530.000 din. Dohodnine, davka na dediščine in darila in dohodkov od taks smo predvidevali v iznosu 3,625.000 dinarjev, medtem, ko smo dejansko prejeli 4,387.000 din.

Dalje smo predvidevali dohodek na presežku mestnih ustanov z zneskom 225.000 dinarjev, v resnici pa smo prejeli 205.000 dinarjev.

Končno je bil še dohodek to je presežek dohodkov iz leta 1952 v znesku din 17.000.—.

V prvem polletju smo torej predvidevali 10,150.000 dinarjev, toda dejansko smo prejeli 9,222.000 dinarjev. Dne 1. julija smo imeli naloženo dobroimetje pri banki 892.000 dinarjev proračunskih sredstev.

Te številke so vzete iz polletne bilance mestne občine.

V drugem polletju smo napravili dodatni proračun, kajti izkazalo se je, da bomo kljub nekaterim manjšim dohodkom prvega polletja dosegli v drugem polletju višje dohodke. Prvotni celotni tržiški mestni proračun je znašal

20,300.000 din. Dogovorno z okrajem se je proračun zvečal na 24,000.000 din. Napravili smo bilanco za tričetrletja, torej po stanju z dne 30. 9. 1953. Ta bilanca kaže, da smo v devetih mesecih letošnjega leta izdali:

za prosveto in kulturo	6,382.000	din
za soc. zdravstv. zaščito	2,762.000	"
za zdravstvo	394.000	"
za državno upravo	4,319.000	"
Skupaj smo v devetih mesecih imeli izdatkov po proračunu	13,859.000	"
dohodkov pa smo imeli v devetih mesecih	17,982.000	"
in sicer od družbenega prispevka in prometnega davka	9,650.000	"
od dohodninskega davka	5,780.000	"
od davka na dediščine in darila	1,007.000	"
od taks	852.000	"
od ustanov	594.000	"
in raznih nepredvidenih dohodkov	171.000	"

Dne 30. septembra smo imeli v banki proračunskega dobroimetja 4,123.000 dinarjev.

Naše investicije

Investicije ločimo po družbenem planu in po proračunu. Po družbenem planu smo predvidevali za celo letošnje leto 58,200.000 din za investicije, izdali pa smo do 9. oktobra 24,039.000 dinarjev in sicer:

za stanovanja	14,380.000	din
za mladinski dom	6,894.000	"
za obnovo držav. stavb.	2,599.000	"
za pripravljalna dela nove šole Sv. Ana	165.000	"

Mnogo del je še v teku, zanje pa še nismo prejeli računov, ter so faktični stroški za investicijska dela precej viš-

ji. Tu sem navedel samo račune, ki so že plačani.

Naj vam te investicije (podrobneje razložim:

V Mladinskem domu se je zgradilo 6 novih družinskih stanovanj, ki bodo v kratkem popolnoma dovršena, napravila se je tudi fasada stavbe, dalje smo v mestnem domu iz bivših zaporov zgradili eno družinsko stanovanje. Na zgornji Pilarni so dovršene tri stanovanjske hiše, vsaka s 4 družinskimi stanovanji do tretje faze, tri nadaljnje hiše istotam pa do prve faze. Dela nadaljujemo toliko časa, dokler bo to dopuščalo vreme. Dogovorili smo se z gradbenim podjetjem, da bo v stavbah, ki so že pod streho, podjetje nadaljevalo notranja dela tudi v zimskem času. Da ni že vseh šest stavb pod streho, leži vzrok predvsem v prezaposelnosti podjetja Megrad, ki gradi tudi še druge stavbe. V pripravah je gradnja novih družinskih stanovanj v nadzidnem tretjem nadstropju hiše v Prečni ul. 2. Gradnjo bomo dovršili v zimski dobi.

Letos smo se odločno lotili dela na obnovi državnih stanovanjskih hiš, istočasno pa smo tudi obnavljali fasade zasebnih hiš. Od hiše do hiše so se zaporedoma vršile take obnove in dela še nadaljujemo. Zasebniki so obnovo plačali iz sklada za vzdrževanje hiš, ki ga oskrbuje mestna občina. Ni pa se obnavljalo samo fasade, ampak smo v mnogih hišah obnavljali tudi notranjost.

Za novo šolo v Podljubelju — Sv. Ani smo izvršili pripravljalna dela. V izdelavi so načrti, toda zadeva je dolgotrajna, kajti treba je bilo mnogo posvetovanj in potov ter posredovanj pri raznih oblasteh. Načrti bodo dovršeni s kompletnim elaboratom do 15. januarja 1954 in prihodnje leto bomo

4 Vrnitev v človeštvo

(Življenje inozemskih delavcev v okolici Dachaua)

Madžarski Židi, ki so bili kot „Häftlingi“ iz taborišča zaposleni v Selzlovi delavnici, so mi pripovedovali, da so jih Nemci z družinami vred izselili iz domovine. Na nekem kolodvoru so jih ločili, ženske in otroke desno, moške levo, tako so pretrgali vse medsebojne stike. Kot čevljarji so bili dobro kvalificirani, zlasti v ročnem šivanju krp in prešivanju škornjev. Stražnik je sedel ves dan z nabito puško v delavnici in čuval Žide. Imel je strog nalog vsakega spremiti celo na stranišče, pa Konrad tega ni storil, ker se mu ni bilo treba bati, da bi kak Žid pobegnil. Če je bil alarm je stražnik odvedel Žide v gostilniško zaklonišče, jaz pa sem hitro tekkel čez ulico, ker se mi je zdelo v zaklonišču pod cerkvijo bolj varno.

V bivšem gradu mesta Dachau je bil muzej, poleg njega pa lepo urejeno sprehajališče med borovci in smrekami. Ker je bila to najvišja točka mesta, je bil tudi lep razgled na Tirolske in švicarske Alpe. V muzeju so bile kot

običajno stare slike, orožje, leseno kolo nekega gozdarja iz prejšnjega stoletja, s katerim se je vozil samo s hriba v dolino, pozimi na sankah, poleti pa z lesenim kolesom. Oprema kmečke sobe in spalnice je precej podobna gorenjski. V obliki kakih 8 cm visokih lutk je prikazana bavarska kmečka svatba, dalje stare ure, razna kmečka posoda, orodje, velika oljnata slika najlepše Dachaučanke iz 18. stoletja ter podobne stvari, kakršne vidimo navadno tudi po naših muzejih.

V poletju l. 1944 sem se šel večkrat kopat v mestno kopališče ob reki Amper. Zgrajeni ločeno ograjeni oddelki za kopalce od 50—150 cm globočine.

V 5 km oddaljeni vasi Bergkirchen je imel gostilno bogat posestnik, ki smo jo Slovenci nazivali „Gostilna pri Nacku“. V pivski sobi je bila na najvidnejšem mestu na steni rdeča preproga, na kateri je visela Hitlerjeva slika, pred njo lepo pogrnjena polica, na kateri so stali lončki s cveticami. Opazoval sem domačine, ki so prihajali na pivo. Kdor je pozdravil s „Heil Hitler“ je bil dobrodošel, kdor pa je rekel samo „Guten Tag“ pa je komaj dobil odgovor. Videlo se je, da so bili nacisti

vsi, katerim je dobro šlo, zlasti posestniki, ki jim je oblast priskrbela slovenskih hlapcev in deklet. Ti ljudje pa so postajali čimdalje večji bojazljivci. Leto 1944 se je bližalo koncu, osvobojen je bil Beograd, Rusi so bili že na Poljskem, Angleži in Amerikanci v Franciji, obroč okrog tretjega Rajha se je ožil, inozemcev pa v Nemčiji več milijonov. Nekega dne je prinesel v delavnico neki posestnik iz vasi Breitenau popravljat gojzerje, češ da bo lažje bežal. Mojster ga je vprašal, čemu in kam. Rekel je: „Proti zahodu, samo da me Rusi ne dobe v roke!“ Nato je s strahom pripovedoval: „Pomisli, Šoš (Jurij), danes zjutraj mi je naša ruska dekla s krušnim nožem v roki zagrozila rekoč: „Počakajte, ko pridejo naši fantje (ruski vojaki) zvezali in držali Vas bodo, jaz Vam bom pa v čelo vrezala znamenje kljukastega križa, da boste vse življenje pomnili, kaj znamo Rusi!“ Pa to ni bil edini, v delavnici sem slišal zadnje mesece vsak dan podobne izjave, tako kmetov kot meščanov, da nam je vseeno, katerikoli vrag naj zasede Dachau, samo da Rusi ne.

S Pogačnikom sva šla večkrat na sprehod proti taborišču, dalje tik ob

šolo gradili. Letos zaradi pomanjkanja cementa ni bilo možno začeti z gradnjo. Kljub temu pa smo za načrte že izdali 165.000 din. Z družbenim planom smo predvidevali tudi načrte za nova šolska poslopja v Tržiču. Vsi projektni zavodi so z delom preobremenjeni. Kljub temu pa vršimo pripravljalna dela.

Dalje smo z družbenim planom predvidevali planinske naprave. Bilanca do tega trenutka res še ne izkazuje nobenih izdatkov, čemur je vzrok to, da nastali izdatki še niso obračunani. Na planini Breznina že stoji dovršen nov živinski hlev, v katerem je prostora za 50 glav živine, na planini Tegošče pa je tudi v gradnji nov hlev, ki bo imel približno prostora za 100 glav živine in upamo, da bo v nekaj tednih pod streho. Račune smo doslej krili iz lanskoletne dotacije okraja in iz dobroimetja od planine Korošice. Na planinah smo letos popravili ograje ob državni meji. Za vodovod na Lešanski planini pa smo dobavili že nekaj materiala in obnovili žlebove. Na Bistriški planini so narejeni novi žlebovi na hlevu in leseni opaž v notranjosti koče. Dosedanji stroški znašajo že nad 600.000 din za planinske naprave, četudi smo v ta namen predvidevali le 500.000 din. Na našo pobudo se je izvršilo na nekaterih planinah čiščenje pašnikov. Na planini Šija je spravljena na kupe ogromna množina kamenja. Enako čiščenje se je vršilo tudi po drugih planinah, na Korošici se je redno kosilo ščavje, ki grozi uničiti pašnike.

Velik izpad dohodkov po družbenem planu nujno nalaga občini, da rebalansira družbeni plan. Trenutno položaj glede tega še ni razčiščen, neizbežno pa je, da smo pri nadaljevanju investicijskih del skrajno previdni, ker ni

jasno, kakšne dohodke po družbenem planu bomo imeli.

Dela na gostišču v Podljubelju so skoraj dovršena, razen nekaj obrtniških ter zunanjih del.

Investicije po proračunu smo predvidevali z vsoto 30.309.000 dinarjev. Do 10. oktobra smo izdali:

za adaptacijo šol	40.000.—	din
za dvorano pri mestnem domu	1.200.000.—	„
za vodovod v Tržiču	762.000.—	„
za kanalizacije	131.000.—	„
za elektrifikacije	327.000.—	„
za regulacijski načrt	140.000.—	„
za ceste in obrežja, ograja Lom	335.000.—	„
za parke in nasade	431.000.—	„
za javno kopališče	2.159.000.—	„
za bencinsko črpalko	1.320.000.—	„

Izven navedenih izdatkov pa smo imeli še investicijske stroške za naprave, ki niso bile nikjer predvidene. Morali pa smo ta dela izvršiti, da smo preprečili velikansko škodo, ki bi sicer nastala. Tako smo za gradnjo javnih garaž izdali do 9. oktobra vsoto 2.470.000 din, za obnovo mlina v Retnjah 2.762.000 din in za gradnjo pilarne 3.465.000 din, skupaj torej za taka dela 8.697.000 din. Zaenkrat smo to vsoto plačali mi, toda vsota bo od prizadetih podjetij vrnjena. Ustanovili smo z odobrenjem višje oblasti „sklad za finansiranje investicij podjetjem“ iz katerih bodo podjetja dobivala kredite, to je dolgoročna posojila proti obrestim.

K posameznim izdatkom pojasnimo: V osnovni šoli in gimnaziji v Tržiču so bile popravljene peči in stranišča. V teku je popravilo šole v Lešah, ki bo predvidoma še letos (dovršeno). Dvorana pri Mestnem domu, ki je v upravi KSS, je dograjena, manjka ji še notranja oprema. Otvoritev te dvo-

rane se predvideva dne 29. novembra. Predvideni izdatek za adaptacijo Mestnega doma ni bil realiziran, ker manjka delovne sile, deloma bo pa načrt še letos uresničen. Za avtobuse smo predvidevali 3.000.000.— din, toda odločili smo se, da kupimo s tem denarjem sanitetni avto, ki je zaenkrat še bolj nujen potreben, kot avtobus, kajti stari sanitetni avto je doslužil. Seveda pa s tem ne bomo opustili misel na nabavo avtobusa. Prosim, da o tem spregovori tudi zbor volivcev. Našega načrta za vodovod v Tržiču, Visočah, Sv. Neži in Hudem grabnu žal nismo mogli uresničiti, ker kljub vsemu trudu nismo mogli dobiti niti cementa, niti cevi. Problem cementa je sploh tak, da nam onemogoča izvrševanje načrtov. Predvidevali smo, da potrebujemo za naše investicijske gradnje okoli 800 ton cementa, dobili pa smo nakazanega samo 150 ton. Posrečilo se nam je dobiti še nadaljnjih 100 ton, toda kaj je to v primeru z našimi potrebami? Isto je bilo z vodovodnimi cevmi, ki jih ni mogoče dobiti. Vas Visočje je prosila Centralni higienski zavod v Ljubljani, da posreduje, da dobimo cement in cevi, toda na to posredovanje nismo dobili pozitivnega odgovora. Izvršitev projektiranih vodovodov Visočje, Sv. Neža in Hudi graben bomo morali odložiti do časa, da dobimo ta kritični material. Zaradi pomanjkanja cementa tudi ne moremo izvršiti predvidenih kanalizacij. Novi vodovod v ulici za Mošenikom je dovršen. V prvem polletju nismo mogli dobiti električnega materiala za javno razsvetljavo. Ta problem je delno rešen sedaj. Kljub temu pa smo tudi v tem pogledu že doslej napravili precej. Regulacijski načrt nam bo sedaj napravil Projektni biro v Kranju, ki je že poslal svoje strokovnjake v Tržič, da študirajo teren in raz-

zidu po cesti, ki loči obširno plantažo od ograjenega taborišča. Slišala sva celo govorjenje preko zida in molče korakala dalje, zatopljen vsak v svoje misli, jaz na preostale rojake, Silvester pa na svojega očeta, ki je bil v taborišču. Ko bi jim mogla kaj sporočiti!

Mojster mi je pripovedoval o nekem radovednem Dachaučanu, ki je že prvo leto vojne šel nekoč po tisti cesti med plantažo in taboriščem. Misleč, da ni straže v bližnjem stolpu, je poskušal splezati na zid, da bi pogledal v notranjost taborišča. Toda straža ga je opazila, začul je klic „Halt!“, prijeli so ga ter ga odvedli v taborišče, češ, če si radoveden, pa poskusi v praksi taboriščno življenje. Žena in ostali domači so zaman poizvedovali po njem na policiji, gestapu itd. Nihče ni vedel zanj. Čez teden dni pa je prišel ves prestrašen domov k obupani ženi. Zakaj je prišel v taborišče, je smel vsakomur povedati, kaj je tam doživel, pa še ženi ni upal povedati. Mojster ga je osebno poznal.

Ker sem veliko slišal govoriti o iepih avtocestah v Nemčiji, sem sklenil, da moram videti vsaj najbližjo avtocesto München — Berlin. Šel sem neke ne-

deljo popoldne iz Dachaua skozi Günding ter po 6 km pešhoje dospel do imenovane ceste. Široka kakih 12 m in lepo asfaltirana. Ob straneh pločnik za pešce, nato 4 m široka cesta, po sredi pa 2 m širok pas porastel s travico, nato zopet 4 m ceste in pločnik. Voziti se je smelo samo levo, avto je lahko vozil z vso brzino po 4 m široki cesti levo in se ni bilo treba izogibati, ker je avto iz nasprotne strani brzel po drugi strani.

V 1/2 ure oddaljeni vasi Ober Bachern so bili nastanjeni srbski vojni ujetniki, med katerimi sta bila tudi dva Slovenca. Večkrat sem jih obiskal. Pritoževali se niso, njihovo življenje je bilo še dokaj znosno. Dobivali so od Rdečega križa pakete z obleko, živili in raznimi priborljski. Srbi so se celo jezili na Mihajloviča.

Nacisti so v Dachau zelo pazili na gibanje inozemskih delavcev, saj smo bili vsi več ali manj osumljeni komunizma. Bali so se, da ne bi skupno z domačini, katerih je bilo vedno več proti nacizmu, organizirali kakih sabotaž itd. Neko nedeljsko jutro, še pred 5. uro, sta prišla v našo sobo dva nacisti pregledovat našo pošto, obleko itd.

Čez dan smo zvedeli, da so med 4. in 5. uro zjutraj nacisti obiskali vsa podjetja v mestu, kjer so bili nameščeni inozemci. Zlasti mi, ki smo prišli iz taborišča, smo se jim zdeli nevarni. Kaj so iskali, ne vem. Čudno se mi je zdelo, čemu smo jim morali pokazati pisma iz domovine, če jih pa niso razumeli.

V sobi, ki nam jo je mojster pripravil za stanovanje, smo bili Poljak Joža, neki ruski čevljarski mojster in jaz. Da bi laže zasledovali prodiranje Rusov in Amerikancev, sem šel kupit zemljevid Evrope v trgovino Zauner. Tam so mi vljudno pojasnili, da inozemcem ni dovoljeno prodajati zemljevidov zaradi špijonaže. Šel sem k mojstru, ki je bil tisto soboto popoldne še v delavnici pri oddaji čevljev ter ga prosil za potrdilo, od kod da sem. Mojster je napisal izjavo, da je T. A. doma iz Gau Kärnten. Na podlagi navedenega potrdila sem za 2 RM lahko dobil velik zemljevid Evrope, katerega sem obesil na steno ter sva s Poljakom vsak dan zasledovala prodiranje vzhodnega in zahodnih zaveznikov ter ugibala kakšen konec bo napravil Hitler, če se bo res boril do zadnjega. (Nadaljevanje sledi.)

mere. Toda naprava takega načrta bo trajala najmanj leto dni, ker so teren-ski razmere Tržiča in okolice skrajno težke, za kar je potreben skrben študij. V gradnji je sprehajališčna pot preko Kamnika in tržiškega gradu. Pot vodi s Slapa proti Ljubeljski cesti. Delo bo v kratkem dovršeno in bo stalo nad 180.000 din. Ograja ob cesti na Lom je dovršena, v teku pa je popravilo več mostov.

Našega načrta, da izvršimo zavarovanje obrežja na Loki nismo mogli izpolniti, ker uprava z vodno gospodarstvo letos nima sredstev za to delo. Mi smo pripravljeni plačati naš delež 1.300.000 din, toda delo bo stalo najmanj dvakrat toliko. Zavarovanje obrežja na Slapu bo po možnosti izvršeno preko zime, težkoča pa je v tem, ker imamo eno samo tesarsko podjetje, ki komaj zmaguje sedaj gradbena dela in upamo, da bo vsaj v zimski dobi možno pristopiti k drugim delom. Za parke in nasade smo izdali manj kot smo predvideli. Tu je vprašanje ne samo sredstev, temveč predvsem cementa, kar vam je vsem poznano. Pred družnim domom v Križah je prostor za parke urejen, delo pa je stalo 204.000 din. Opisal sem že problem cementa, kar je tudi vzrok, da nismo mogli graditi naprej javnega kopališča. Bencinska črpalka in cisterna sta pripravljeni, toda ne moremo zgraditi rezervoarja, ker smo zopet vezani na cement. Zagotovili smo prispevek za pot pod Storžič v višini 1.000.000 din, kar bo plačano iz sklada za obnovo gozdov. Enak znesek pa plača KZ Sv. Katarina iz svojega dolžnega sklada. Postopek za to je že v teku pri Okrajnem ljudskem odboru v Kranju. Da ne pridemo drugo leto v zadrego z materialom, smo že sedaj sklenili pogodbe z opekarnami za dobavo zidne opeke, istočasno pa smo naročili vodovodne cevi ter betonsko železo. Organizacijam smo doslej dali 1.211.000 din subvencij.

Da se občinske ceste in pota spravijo v red, smo razpisali licitacijo za dobavo in vožnjo gramoza. S tem je določena količina gramoza za vse občinske ceste 1.185 kub. metrov, kar znesse 784.000 din. Za popravilo mostov v Žiganji vasi in Lešah računamo na izdatek 1.200.000 din.

S tem je podano poročilo o upravljanju del po družbenem oziroma po investicijskem planu in proračunu. Ta dela se seveda nadaljujejo. Omeniti je važno tudi razpravo o investicijskem planu za leto 1954. S tem se je že bavil naš gospodarski svet in ljudski odbor, ni pa še dokončno in želim, da današnji zbor volivcev o tem razpravlja in da svoje predloge.

1. Predvideva se popolna dograditev letos zgrajenih 6 stavb z ureditvijo zunanje kanalizacije, drenaže, vodovoda, daljnovoda z ustrežajočim transformatorjem ter z ureditvijo struge Mošenik z obrežnim zidom na tem predelu.

2. Dovršitev 4 stanovanj v tretjem nadstropju v Prečni ulici.

3. Ureditve gostišča pod Ljubeljem z elektrifikacijo vseh zgradb, to je vojaške karavljke, carinarnice, gostišča in

otroškega okrevališča, pri čemer se bodo stroški delili na zgoraj omenjene objekte.

4. Gradnja 6 novih štiristanovanjskih zgradb do 3 faze.

5. Obnova drž. stanovanjskih hiš.

6. Gradnja osnovne šole pri Sv. Ani.

7. Izvršitev vodovoda Visoče, Sv. Neža in Hudigraben ter ostalih manjših vodovodnih naprav.

8. Nadaljnja gradnja kopališča.

9. Urejevanje regulacije vodnih ob-

režij, mostov, kanalizacij, javnih nasadov, planinskih naprav itd.

10. Nadaljuje naj se regulacijski načrt in načrt za osnovno šolo v Tržiču.

11. Preureditev Cankarjevega doma.

Po približnem izračunu bi predvidena dela stala cca 100.000.000 din, kar pa je težko reči izvršitev vseh teh del, ker nimamo še ugotovitve finančnih sredstev za leto 1954.

Osebnostno moje mnenje je, kolikor pač bo sredstev, da se v pretežni večini spet investirajo za gradnjo stanovanj, ki je eno najbolj perečih vprašanj.

Delo svetov

Svet za gospodarstvo ima seveda najobširnejši delokrog, zato je imel tudi največ sej. Nemogoče je v kratkem opisati probleme, s katerimi se je bavil ta svet, zato omenjam najvažnejše. Sestavil je osnutek družbenega plana, v zvezi s tem pa je bilo potrebno mnogo sestankov in pogajanj s podjetji, tako glede akumulacije, kot glede amortizacijske kvote odnosno procenta. Razpravljalo se je o podjetjih, o ustanovah, o presežnih plačah, izpitih za kvalifikacijo delavcev, vzdrževanja cest in javnih naprav sploh, nacionalizacijah, razlastitvah, gospodarskem stanju podjetij in bilancah, prometnih zvezah, prenosu nepremičnin, obrtnih zadevah, sečnih dovoljenjih, kmetijskih zadevah, osnutkih odlokov za prodajo stanovanjskih državnih hiš, uredbi mestnih taks in prometnega davka, odlokov za kreditiranje investicij, obratovalnem času, o javnem redu itd. Pod ta svet spada tudi uprava za dohodke. Pobiranje davkov in dohodnine je postalo tekoče z izjemo posameznih primerov. Uprava

za dohodke vodi tudi sklad za vzdrževanje stanovanj, kjer je doslej ostvarjenega 2.000.000 din, od katerega zneska odpade na mestno občino 25%. Uprava za dohodke oskrbuje gozdni sklad, ki je doslej dosežen 4.000.000 din. Mestna občina razpolaga od tega sklada 50%.

Svet za zdravstvo in socialno politiko je imel 11 sej. Izvedel je fluorografiranje, organiziral razna predavanja v Tržiču in vaseh, v tednu matere in otroka je organiziral konferenco, obisk partizanskih sirot in socialno ogroženih oseb, sodeloval pri pošiljanju otrok v kolonije, pregled oskrbovancev v Domu onemoglih in v Didu. Izvedel je akcijo za darovanje krvi. Poleg tega se bavi dnevno z vprašanji socialnih prošenj. Pred kratkim je prevzel tudi prošnje skrbništva od OLO Kranj.

Svet za prosveto in kulturo je imel sedem sej. Ta svet deluje potom odbora za splošno izobrazbo, za ljudsko prosveto in potom komisije za finančna vprašanja. Brez dvoma ima velike in važne naloge.

Stanovanjska komisija

ima najbolj težko dolžnost. Od vloženih 200 prošenj jih je mogla rešiti samo 40. Zavedati se je treba, da bomo stanovanjsko krizo rešili samo z gradnjo novih stanovanj. Lahko vidite, da polaga mestna občina največjo pažnjo in da gre največ sredstev za gradnjo stanovanj.

H koncu poročila o gospodarstvu bi hotel še pojasniti, da že vršimo posvetovanja zaradi reorganizacije gostinstva, trgovine, pekarij in mesarij. Bavimo se z mislijo, da se poslovalnice

podjetij osamosvoje, kar je povsem v skladu z osnutki novih gospodarskih uredb. Zaželeno je, da zbor volivcev da svoje mnenje za rešitev tega vprašanja.

V poročilu sem nakazal vrsto stvari, o katerih je potrebno danes razpravljati. Zato prosim, da aktivno posežete v obravnavanje istih, da k temu pripomorete vsi, da bi tako našli najboljšo pot za naše bodoče delo in uspešno reševanje nalog, ki stojijo pred Ljudskim odborom mestne občine.

Tržiške gradnje na obroke - v Ljubljanskem dnevniku

Koncem preteklega meseca je šel Ljubljanski dnevnik neki dan v Tržiču tako hitro v promet, da ga kmalu ni bilo mogoče več dobiti. Tolikšno zanimanje je zbudil članek, kjer skuša neki novinar v mnogih narekovajih in oklepajih ljudskemu odboru in posameznikom v Tržiču dajati razna navodila.

Oblika pisanja je bila vsekakor privlačna, toda večina podatkov v tej „reportaži“ ne ustreza resnici ter je celotna obravnava tržiške dejavnosti ne-

malo prizadela slehernega poštenega Tržičana. Nismo proti odkrivanju napak, tudi ne upoštevamo prevelikega hvalisanja za dosežene uspehe, toda naša želja je, da se o Tržiču, ki je bil že neštetokrat postavljen pred raznimi oblastvenimi in drugimi organi za vzgled, kako je treba dobro organizirati gospodarsko in politično dejavnost, ne pišejo stvari, ki niso na mestu.

Vsi, ki so prisostvovali zborom volivcev in sestankom Socialistične zveze de-

lovnih ljudi, dobro poznajo delo organov ljudske oblasti, dobro poznajo težave, s katerimi se je ljudski odbor boril, da je lahko ustvaril toliko, kolikor danes Tržič dejansko ima. To pisanje pa je rodilo edino to, da se je tisti del ljudi, ki jim je današnja družbena ureditev trn v peti, skušal posmehovati delu, naporom in težavam naših odgovornih funkcionarjev ter so nekateri že obljubljali nekakšne spremembe v ljudskem odboru. Nepoučen človek bi po tem, kar je bral v „reportaži“, mislil, da je česa takega res treba. Toda vprašamo se, ali je ljudski odbor kriv, če se je moral ves čas boriti z neštetimi gospodarskimi, finančnimi in materialnimi težavami in je moral graditi v presledkih, oziroma „na obroke“, kot

pravi novinar? Ali organi ljudske oblasti v Tržiču za vse svoje delo res zaslužijo vzdevek „mestni očetje“? Kaj naj si javnost misli o neresničnih podatkih o našem kraju, če pa dejstva govore, da se je ogromno napravilo ter da bi se še veliko več, če ne bi bilo neštetih težav, ki jih je imel LOMO Tržič vse do sedaj. Kljub mnogo večjim pravicam in samostojnosti delovanja občin so občine še vedno vezane na višje oblastne organe ter je njihovo samostojnejše delovanje v marsičem še okrnjeno.

Kaj hočemo s tem odgovorom?

Našo javnost opozoriti na objektivna dejstva, da si ne bo na podlagi takega neodgovornega pisanja ustvarjala nepravilnega mišljenja o delu ljudskega odbora mestne občine Tržič.

Tvoja kri rešuje življenje

To je bilo geslo letošnjega Tedna Rdečega križa in marsikateri Tržičan se je ob pogledu na lepake, ki prikazujejo transfuzijo krvi, spomnil na tiste dni, ko je letos julija meseca obiskala ekipa za odvzem krvi tudi naš Tržič. Vsako jutro so prihajali kamioni s potrebnimi pripravami, materialom in osebjem, opoldne pa so se z dragoceno tekočino zopet vračali v Ljubljano. Občinski odbor Rdečega križa je imel tiste dni polne roke dela, ker mu je bila poverjena vsa organizacija te krvodajalske akcije. Sam odbor seveda tej akciji ne bi bil kos. Sindikalne podružnice so po podjetjih in ustanovah zbirale krvodajalce. Zdravstveno osebje Tržiča je pomagalo ekipi pri delu. Požrtvovalne članice AFŽ so bile zaposlene v okrepečevalnici in sicer v kuhinji in s postrežbo krvodajalcev. Trgovsko podjetje „Preskrba“ pa nam je dalo na razpolago vso potrebno posodo, skodelice in kozarce. Kino podjetje je predvajalo kratek film o transfuziji krvi. Vsem navedenim gre zahvala in priznanje, da je krvodajalska akcija v Tržiču uspela.

Odziv je bil zadovoljiv, če pomi-

slimo, da se je to vršilo sredi poletja, torej v času letnih dopustov. Vsak dan so prihajale nove skupine prostovoljnih krvodajalcev iz tovarn in uradov, pa tudi taki, ki niso nikjer zaposleni; kot n. pr. gospodinje in upokojenci. Medtem, ko sta vladala v prostorih Dečjega doma mir in resnoba, je bilo pa na dvorišču pri belopogrnenih mizah kar živahno.

Ob izdatni malici so se krvodajalci pomenkovali predvsem o tem, kakšno krvno skupino ima kdo, kakšen krvni pritisk itd.

Izvršeno je bilo 310 odvzemov krvi. Nekaj jih je bilo tudi odklonjenih, bodisi zaradi preslabe krvi, bodisi zaradi kakšne bolezni. Prijavljenih je bilo okrog 500 ljudi, vendar jih precej ni prišlo. Eni so se skesali, drugi so med tem odšli na dopust. Nekaj tovarišev iz BPT je prišlo samo na zdravniški pregled, nato so odšli, ne da bi oddali kri. Ta primer nam ni ravno v čast! Tovarna „Runo“ je dala 5 krvodajalcev, mestna krojačnica pa 6 krvodajalcev. Kdor ve, koliko ljudi zaposluje eno in drugo podjetje, se mora nad tem razmerjem zamisliti!

in vedno, posebno pa v zadnjih dneh, borbeni in revolucionarni Ljubljani.

V Ljubljani nas je pričakal, kot vedno v jesenskih dneh občutljiv mrz in prozorna meglica, ki je odevala mesto v tajinstveni plašč, zato smo se seveda brez zamude takoj napotili v restavracijo in tako dolgo čakali na usmiljenost natakarejev, da smo potem pustili prevroči čaj in odhiteli zadnje sekunde na vlak, ki nas je že popeljal proti cilju, t. j. Mariboru.

Še dobro se nismo vgnezdili, že smo bili v Trbovljah, kjer nas je zdramila godba trboveljskih rudarjev ter vzkliki množice na kolodvoru, ki je že v ranih urah manifestirala za Trst.

To nam je dalo povod za živahno razpravljanje o Trstu in o nesramno zahrbtni politiki zapadnih „zaveznikov“.

V Zidanem mostu ista slika, godba in množice demonstrantov, posebno mladine, ki je prihitela, da pozdravi delegate za V. kongres. Vzkliki Titu, partiji, armadi itd. so se prelivali iz enega kraja kolodvora v drugi kraj. Toda tudi tu se nismo dolgo zadržali, kajti naša srca so udarjala takt lokomotivi, ki nas je urno potegnila proti zeleni Štajerski.

Že smo se bližali mestu, ki ga pesem opisuje „Celje, mesto belo in veselo“. Da to drži, smo se kmalu prepričali. Kaj je bilo? Že od daleč smo zaslišali godbo, pesem in vzklike demonstrantov. Kot iz topa nas je pognalo k oknom in že se nam je odprl pogled na množice ljudi, zbranih na kolodvoru. Klici „Trst je naš, dajte nam puške, gremo v Trst! Tito, partija, armija“, so nas pritegnili k demonstrantom in že je cela kompozicija vzklikala Trstu, Titu itd.

Seveda čas je pa šel svojo pot in je tudi nam odmeril čas postanka. Lokomotiva je s piskom dala znak odhoda in kompozicija z dragocenim tovorom mladih ljudi se je pomaknila proti Mariboru. Celje se nam je izgubljalo iz horizonta, toda še vedno so se čuli vzkliki demonstrantov, dokler niso zamrli za gričkom, ki nas je ločil od Celja. V veselem razpoloženju nas je vlak končno pripeljal v Maribor. Še preden smo prispeli na postajo, si opazil nekaj, kar je dokazovalo, da mesto Maribor pričakuje nekaj izrednega. Vse v zastavah, napisih, parolah itd. Ko smo izstopili iz vlaka, nas je sprejela velika množica mladih ljudi z vojaško godbo na čelu in že smo krenili v sprevodu v mesto. Vso pot smo vsi kakor eden demonstrirali proti nesramni odločitvi zapadnih zaveznikov o predaji Trsta in cone A Italiji. Mladi rod se je zgražal nad takim podlim dejanjem in zahteval od njih, da ta sklep od 8. okt. prekličejo. Pred kongresno pisarno se je sprevod ustavil. Tu smo dokončno dobili vsa pojasnila o poteku kongresa, kje bomo spali, jedli in drugo. Ko smo se dokončno pogovorili, smo najprej odšli v Dom vajencev, kjer smo imeli prenočišče, se umili, očistili in že nam je želodec jasno povedal, koliko je ura in nas opozoril, da je treba iti na kosilo. Moram priznati, vse je bilo lepo pripravljeno. Po mestu vse v zastavah, vsaka izločka je bila okrašena in namenjena V. kongresu LM Slovenije. Končno smo našli Turist hotel, kjer smo imeli hrano in res je bilo že vse pripravljeno. Lačni in žejni smo se usedli za mizo in že si imel pred seboj kosilo, ki je bilo zelo okusno in v dobrem apetitu smo ga hitro pospravili. Po kosilu si je vsak še privoščil čašico brizganca ali vina in že je bila družba v veselem pomenku. Čas je šel svojo pot naprej. Vstali smo, krenili malo po mestu in se ob 16. uri popoldne zbrali v Unionski dvorani in nestrpno pričakovali začetek V. kongresa LMS.

Ko si vstopil v dvorano, ti je najprvo padel v oči velik mladinski grb, nad grbom letnici 1943 — 1953, ki pomenita, da je bil leta 1943 v Kočevski Reki prvi kongres ZMS in 1953 pa V. kongres, to se pravi, da je bil kongres

Vtisi s V. kongresa LMS

Na mladinski konferenci občine Tržič sem bil izvoljen za delegata na V. kongres LMS.

Prišel je težko pričakovani dan, 10. X., datum, ki mi bo ostal za vedno v toplem spominu, dan, katerega sem dočakal z radostjo, kot stotero drugih mladincev in mladink, katere je mladina izvolila iz svoje srede, da jih zastopajo na V. kongresu.

10. X. sem v hladnem jutru odšel na postajo, kjer sem se sešel s tov. Hadjiomerovičem in tov. Bergantom, delegatoma iz Tržiča, nakar nas je vlak brez zamude s priznano brzino zapeljal do Kranja, kjer smo se sestali z ostalimi delegati kranjskega okraja. Iskreni pozdravi starih znancev, kratek pomenek, nekaj toplega v želodec in že je pripihal jeseniški „Simplon“ in nas takoj odpeljal proti naši prestolnici, beli

obenem proslava 10. obletnice I. kongresa. V dvorano so začeli prihajati gostje in to vsi preživeli delegati s I. kongresa. Že pred pričetkom kongresa je mladi rod navdušeno vzklikal Titu, partiji in s tem pokazal, kako ceni našo partijo in našega ljubljenelega voditelja in učitelja, tovariša Tita.

V dvorano so stopili Tine Remškar, predsednik CK LMS, Vida Tomšičeva, Stane Kavčič, predsednik CK LMJ tov. Milojko Drulovič, zastopniki oblasti in organizacij.

Tovariš Tine Remškar je s kratkim uvodom otvoril V. kongres LMS in pozval vse delegate in goste, da z enominutnim molkom počastimo spomin Borisa Kidriča, nakar je mladinska delegacija sprejela venec LMS in ga ponesla na grob našega prvoborca Borisa Kidriča v Ljubljano. Tako se je mladina oddolžila spominu velikega borca.

Po izvolitvi delovnega predsedstva, v katerega je bil predlagan tudi naš delegat tov. Bergant Ivko od Sv. Ane, je začela spominska proslava ob 10. obletnici I. kongresa. Referat o tej proslavi je imel Stane Kavčič. Večkrat je bil Stanetov govor prekinjen z vzklikanjem Partiji, Titu itd. V govoru je lepo orisal pomen I. kongresa in pod kakšnimi pogoji se je vršil.

Delegati so začeli vstajati in burno pozdravljati prihod delegacije naših najmlajših — pionirjev iz Maribora, ki so pozdravili V. kongres, obsuli delegate s cvetjem in so nas opozorili, da nanje, na najmlajše ne bi pozabili. Nato so kongres pozdravili še zastopnik tabornikov, sekretar Mestnega komiteja ZKS v Mariboru tov. Vlado Majhen ter predsednik CK LMJ tov. Milojko Drulovič, katerega govor so večkrat spremljali klici „Tako je!“ — „Tito — Partija“ — „Život damo, Trsta ne damo, — „Mi smo Titovi, Tito je naš“. Burno je bil pozdravljen s strani delegatov zastopnik JLA, ki je pozdravil kongres v imenu naše slavne armade. Kongres so pozdravili tudi zastopniki in sicer od ZSM na Koroškem, zastopniki mladine iz Gorice, ki ječi pod italijanskim jarmom. Viharno pozdravljena je delegacija pozdravila V. kongres in dala darilo kongresu. Darilo je bilo plaketa, vilita iz bakra, na kateri je bila začrtana krivična meja med Jugoslavijo in Italijo pri Gorici in pod to je bilo zapisano: „Žica nas loči — srce nas druži“. Se nikdar nisem videl toliko navdušenja za svobodo kot tedaj, ko je mladina iz Gorice podarila to darilo kongresu. Poslali smo brzojavke Izvršnemu svetu FLRJ, kjer smo odločno zahtevali, da zavezniki z Zapada prekličejo sklep od 8. oktobra. Tako je bil končan prvi dan kongresa, t. j. svečana otvoritev kongresa. Po končanem delu prvega dne so delegati skupno zapustili dvorano in se pridružili mladini iz Maribora ter skupno odšli na protestno zborovanje, ki se je vršilo na Glavnem trgu ob 7. uri zvečer.

Na zborovanju je govoril Milojko Drulovič in poudaril, kakšne zasluge je imela mladina za časa NOV, za časa obnove, kakor tudi v izgradnji socializma, zato tudi mladina ne bo sedaj v

tako težkih trenutkih zapustila našega naroda in bo trdno vztrajala na načelih, ki jih vodi naša partija in tov. Tito. Veličastno zborovanje je trajalo precej časa, toda vedno in vedno so zahtevali mladi ljudje: „Dajte nam puške — gremo v Trst“ itd. Maribor je bil za to svečanost zelo lepo osvetljen z bengaličnim ognjem. V zrak so poletavale rakete in se razletavale v krasne barve bengaličnega ognja, kar je dalo še večjega poudarka tej manifestaciji. Razšli smo se, šli na večerjo in to smo v prijetni zabavi in razgovoru ter ob glasbi prebili lep večer v veselem mestu Mariboru.

Drugi dan kongresa se je začelo delo točno ob 9. uri zjutraj. Tovariš Remškar Tine je podal referat „Vloga LMS pri socialističnem razvijanju mladine“. Tovarišica Tilka Blaha je pa prečitala referat o problemih šolstva in splošnega izobraževanja mladine. To je bilo delo drugega dne dopoldne. Popoldne je začel kongres ob 16. uri svoje delo. Delo je bilo razdeljeno v tri komisije in sicer: 1. organizacijsko, 2. šolsko, 3. politično.

Delegati so lahko prisostvovali komisiji, kateri so hoteli po njihovem mišljenju in v kateri bi lahko največ prispevali s svojim delom. Mi delegati iz Tržiča smo šli skupno v eno komisijo in sicer v organizacijsko, ki je zasedala v zgornji dvorani vse popoldne. V diskusiji, ki je bila zelo živahna s strani delegatov, je sodelovala tudi Vida Tomšičeva, ki je zelo jasno povedala, kakšen naj bi bil smoter dela z mladino, kako naj člani ZK pomagajo mladini itd. Delegati so prisrčno pozdravili napotilo, podano od Vide Tomšičeve in prešli v nadaljnjo diskusijo.

Tretji dan smo se pridružili delu komisije za politična vprašanja. Veliko je bilo iznešenega s strani delegatov, ki so navajali, kakšne slabosti in vrline so imeli posamezni mladinski aktivisti. Precej je bilo tudi govora o sovražni propagandi, ki je zelo razširjena zlasti po vaseh s strani našega najhujšega sovražnika t. j. klera. Razpravljalo se je tudi veliko o mladinskem tisku, ki je v zadnjih letih izgubil precej naročnikov zaradi raznih slabosti in nerazumevanja mladih ljudi. Zelo lepo je povedal o tovarištvu in odnosov mladih ljudi do starejših tov. Albert Roman. Najbolj živahna je bila diskusija ravno v šolski komisiji, ki je trajala prejšnji dan vse popoldne in naslednji dan vse dopoldne. Diskutantov je bilo kar 48, ki so diskutirali o vseh problemih šolstva, pa naj si bo to v vasi ali v mestu. Zlasti precej časa so se zadržali okoli naših vajencev — učencev v gospodarstvu. Isto dopoldne ob 11. uri so vse komisije zaključile delo in se ponovno vse skupaj sestale, kjer je kanddacijska komisija predlagala nov CK LMS. Popoldne smo začeli že ob 15. uri in sicer z volitvami, ki so potekale zelo lepo, obenem pa smo bili veseli, da je

bil med njimi izvoljen tudi delegat iz naše občine tov. Bergant Ivko od Sv. Ane. Med poročilom organizacijske komisije je stopil v dvorano predsednik Izvršnega sveta LRS tov. Miha Marinko, ki so ga delegati veselo pozdravili s klici „Tito — Marinko“. Tovariš Marinko je govoril zbranim delegatom skoro dve uri. Večji del govora je posvetil vprašanju Trsta. Večkrat je bil prekinjen z vzkliki „Nočemo takih zaveznikov“ — „Tito, Partija“ — „Dajte nam puške, gremo v Trst“ in podobno. Vsi smo enodušno obsojali ta zahrbtni akt zapadnih velesil. Tovariš Marinko se je v svojem govoru dotaknil še uspehov naše mladine med obdobjem IV. in V. kongresa in poudaril, da ima ravnno mladina zelo veliko zaslug pri tem. Obenem je prosil vse delegate, ko se bodo vrnili v svoje aktivne, da tam še bolj pojačajo svoje delo, da bo naša mladina pripravljena na vse. Po končanem govoru je bilo še poročilo politične in šolske komisije, nakar je bila prečitana še delovna resolucija.

S tem je bilo delo V. kongresa LMS zaključeno.

Po večerji so se vsi delegati zbrali skupno še enkrat v Unionski dvorani, se malo povsneli v veseli družbi, izmenjali nekatere misli, zaplesali in tako prijetno razpoloženje je trajalo ves ta večer. Še poslednji pozdravi, stiski rok, poslavljanje delegatov, ki so se mogoče na tem kongresu videli prvič, toda čutili smo, da smo si za vedno dobri prijatelji. V torek zjutraj se prebudimo, mrzel jesenski zrak nam je zavel nasproti, hitro gremo na zajtrk in to zadnjič v Turist hotel, kjer se poslovimo od osebja, ki zasluži vse priznanje, že hitimo na kolodvor, kjer nas čakajo pripravljene vagoni. Nekaj časa čakamo na žvižg lokomotive, kompozicija s tovorom mladih ljudi se premakne. Poslednji pozdrav Mariboru, kjer smo preživeli lepe dni v času kongresa in se tudi veliko novega naučili. Vso pot nazaj je bilo v vlaku prijetno razpoloženje, tako da nam ni bila vožnja dolga. Na vseh večjih postajah je mladina čakala in sprejemala svoje delegate in obenem demonstrirala proti krivičnim odločitvam zapadnih zaveznikov.

V Ljubljani se poslovimo še od poslednjih delegatov in potem gremo na naš gorenjski vlak, ki nas je skupno z vsemi delegati okraja Kranj potegnil do Kranja. Začeli so se razhajati naši delegati; prve smo izgubili v Retečah, Škofji Loki, Žabnici, poslednje pa v Kranju. Vsi so odšli, mi trije pa smo nadaljevali vožnjo v Tržič. Že na vlaku smo bili presenečeni, ko smo zvedeli, da se morata tov. Bergant Ivko in tov. Hadjiomerovič Hazim javiti svoji vojni pošti, da zadostita svoji vojaški dolžnosti do domovine.

Tako smo se vrnili z zasedanja V. kongresa LMS v Mariboru.

Roblek Danilo

**22. novembra
stoodstotno na volišče!**

„Svoboda“ je podala obračun

V petek, 30. oktobra je Delavsko prosvetno društvo „Svoboda“ polagalo prvi obračun svojega dela od ustanovitve. Občni zbor, ki se ga je udeležilo precejšnje število članstva ter številni zastopniki ljudske oblasti in družbenih organizacij, se je pričel s tremi pesmimi, ki jih je pod vodstvom tov. Otona Zazvonila zapel društveni pevski zbor. Pregled dela v preteklem letu je nato v obširnem poročilu podal predsednik „Svobode“ tov. Nande Stritih. Uvodoma je poudarjal veliki pomen „Svobod“ v preteklosti in njihov veliki pomen v novih družbenih pogojih, pri čemer je z obžalovanjem ugotovil, da tržiški „Svobod“ v njenem prvem letu obstoja pač še ni uspelo, da bi v polni meri opravila svoje najvažnejše naloge v našem družbenem razvoju. Tako se ji še ni posrečilo zajeti zadovoljivega števila delavcev — šteje komaj 160 članov — k aktivnemu sodelovanju, niti se ji ni posrečilo dovolj na široko razmahniti izobraževalnega in ideološkega dela med njimi. Pač pa je dosegla vidne uspehe zlasti v godbeni, dramski in pevski sekciji. Godba je letos dobila lepe nove uniforme, kar pomeni za godbenike ne le ogromno materialno, temveč tudi veliko moralno podporo. Občutno sta se dvignila v preteklem letu pod požrtvovalnim vodstvom kapelnika Rudolfa Ahačiča njena kvaliteta in obseg dela. Priredila je, všteti gostovanja,

12 koncertov ter sodelovala pri 28 svečanostih in prireditvah. Dramska sekcija je z zadovoljivim uspehom pripravila štiri premiere ter izvedla dramski tečaj. Kvaliteta se je dvignila tudi pri pevskem zboru, ki prav tako večkrat uspešno nastopa doma in drugod. Manj uspešno je bilo delo orkestra, medtem ko je likovna sekcija obstojala sploh le na papirju. Ob navajanju uspehov in pomanjkljivosti v delu sekcij se je predsednik dalj časa pomudil tudi pri vzrokih teh pomanjkljivosti. Medtem ko je izrazil upanje, da bo za dramsko sekcijo v novi sezoni z adaptacijo nove dvorane omogočeno nemoteno udejstvovanje in se bo tako njena delavnost povečala, pa je grajal tržiške pevce, ki kažejo premalo zavesti, da bi se združili v en sam močan kvaliteten zbor, temveč ustanavljajo po sindikalnih podružnicah lastne pevske zборе. Tudi sicer je bilo s strani sindikalnih podružnic premalo moralne podpore tako n. pr. v propagandi za včlanjevanje delavcev v „Svobodo“, s strani podjetij pa vse premalo gnotne podpore. Potrebe društva gredo v milijone, denarja pa je komaj za najnujnejše izdatke. Poudaril je, da nobena sekcija ni in ne more biti rentabilna, temveč vsaka zahteva precejšnja finančna sredstva, če naj razvije svojo delavnost.

Predsednikovemu poročilu so dodali svoja poročila in še podrobneje osvetlili delo in stanje društva zastopnik godbe, knjižničar in blagajnik, nakar se je razvil živahen razgovor o najbolj perečih vprašanih pevskega zbora, knjižnice, sodelovanja s sindikalno organizacijo in politične vzgoje članstva.

Po izglasovani razrešnici dosedanjemu odboru so bile volitve novega upravnega in nadzornega odbora. Od 67 oddanih glasov so pri volitvah v upravni odbor dobili: Oton Zazvonil 62, Mato Mežek in Karel Smole po 57, prof. J. Rakovec 56, Nande Stritih 55, Franc Eržen in Jelka Zagarjeva po 54, Mira Derlink 50, prof. M. Batista 46 glasov. V nadzorni odbor pa so bili izvoljeni Slavko Prižičič s 63, Franc Stucin z 61 in Janko Rozman s 54 glasovi. Na svoji prvi seji se je upravni odbor konstituiral takole: funkcijo predsednika je prevzel Nande Stritih, podpredsednika prof. M. Batista, tajnika prof. J. Rakovec, blagajnika Mira Derlinkova, gospodarja Karel Smole, medtem ko so ali še bodo ostali odborniki prevzeli odgovornost za posamezna področja društvenega dela. Za administrativno delo pa je bila pritegnjena tov. Ivanka Hvalica.

Novemu odboru želimo, da bi mu uspelo premostiti vse zapreke v delu in da bi čimbolj na široko in globoko in kar najbolj uspešno zaoral v svojem prosvetnem udejstvovanju med tržiškim delovnim ljudstvom!

4 Po stopinjah veselih turistov, ki imajo čut za romantiko

(Nadaljevanje)

Veseli, da sem tako srečno ušel, mi je hitro minilo, ko sem začel po vseh štirih sopihati nazaj na stezo. Če ne bi bilo „spodbudnega“ smeha gledalcev, bi težko prišel nazaj. Ni preteklo še pol ure, ko smo pri studentu poleg „ministra za notranje zadeve“, dobili v goste tudi „finančnega ministra“. Pri malici je Dunja takoj napovedala gladovno stavko, ko je videla, da ona nima več zaloga za pod zob. Samo voda pa se želodcu očividno ni preveč prilegla. Zato smo ji končno pod slavnostno obljubo, da bo vse plačala, le vtišali nekaj drobtinic. Seveda je to potem ostalo le formalno. Pošteno preznojeni, vendar ne preveč utrujeni, smo prilomastili na Preval. Začeli smo zopet po načrtu, kot prejšnji dan. Samo Edi se je na splošno veselje deklet izneveril meni in se z velikim uspehom lotil večerje. Veselje pri dekletih pa je brez sledu izginilo, ko so zvedele, da se morajo pod mojim vodstvom lotiti preurejevanja konzerve v hotel. Razširili smo ga za cela 2 m. Predvsem smo odstranili nezaželene storže „iz postelje“ in mesto njih postlali z drobnimi nasekanimi jelkovimi vejicami. Ko smo tako

poskrbeli za prenočišče in uredili svoj račun z „notranjim ministrom“, da ne bi ponoči poslal kakšnih „graničarjev“ na obisk, smo se hoteli udeležiti sončnega zahoda. Dekleta so se še pred tem šla umivat. Ko bi vedela, da bo to rodilo neprijetne posledice, se gotovo ne bi šla, vsaj zatrjevala so to potem vsa skesana od strahu pred grozno, od saj „črno roko“ planšarja Aleša. Pitna voda je bila malo dalje od vode za krave. Tekla je zelo počasi. Vsak ve, da je 20. stoletje, stoletje vedno novih iznajdb in izumov. Tudi Aleš je prispeval s svojim razumom. Da bi zmanjšal naporno čakanje pri počasnem natakanju vode, je imel stalno podstavljen škaf, v katerem se je nabrala voda in mu potem ni bilo treba drugega, kot samo preliti vodo iz škafa v svoje posode.

Možak, kot pač vsak drug samotar, rad pogleda v steklenico „z zelenim“, ta mu potem vzame precej moči. V takem stanju je prišel tudi tisti večer po vodo. Prosil nas je, naj mu pomagamo. Šel sem jaz. Ko prideva do škafa, je bila voda v njem bela kot mleko. Dekleta so se umivala z milom v škafu. Za nameček pa še pomila posodo od mleka in makaronov. Razume se, da vode niso mogle izliti in škafa pomiti. Aleš je takoj uganil, kaj je na stva-

ri. Komaj sem ušel, tako se je razbesnel. Hipoma je bil zopet pri moči, da je brez večjega navora vrgel za mreno škaf z vso vsebino. Da ne bo pomote, hotel je to storiti, pa mu je zdrsnilo in si je poveznil škaf na glavo ter dobro pomeril svojo dolžino v blatu. Med smehom sem mu hotel priskočiti na pomoč. To ga je še bolj podkurilo. Ko ris je planil na noge, in jo ves blaten ucvrl za menoj. Blato mi je menda oviralo pogled, zato me ni ujel. Ko sem prišel s to novico v taborišče, je tu zavladovalo mešano razpoloženje. Nekaj časa smo se smejali, nekaj časa se s strahom spraševali, kaj bo. Vsega tega pa nista bili deležni Dunja in Jasna, ki sta šli v kočjo po mleko. Glasno preklinjajoč se je med tem pojavil Aleš z vodo. Precej slovarjev sem imel v rokah, tudi kletvic sem že precej slišal, toda takih še nikoli. Niti živali niso imela nikdar takih časti, kot smo jih dobili mi. Najhujše pa je bilo to, da nam je obljubil poslati delavce, ki so delali novo planinsko kočjo, podreti naš šotor. Za mleko se lahko pod nosom obrišemo. To vse nam je dal na znanje. Dokler je imel on besedo, smo bili mi tiho in držali robce na ustih, da se ne bi smejali. Komaj pa je naredil nekaj korakov, smo ga že začeli spremljati s svojim smehom. Ni preteklo pet minut, ko sta pritekli preplašeni Dunja in Jasna, ki nista niti vedeli, zakaj gre. Čakali sta na mleko, ko se je vr-

O spomeniškem varstvu

Spomeniškem varstvu začenjamo v zadnjem času tudi v Tržiču posvečati več in več pozornosti in verjetno ni več daleč čas, ko se bo Tržič uvrstil med tiste kraje, kjer je spomeniško varstvo „punčica v očesu“ slehernega prebivalca. Mnogi kraji so nas sicer prehiteli, vendar je razveseljivo, da se pri nas še o pravem času smisel za to vprašanje tako hitro širi.

Še o pravem času! Seveda je že marsikaj zamujenega, vendar prepozno še ni. Zdaj se še da mnogo stvari rešiti propada. Če pa bi še odlašali, bi spričo naglega razvoja tehnike in gospodarstva ter duhovne preobrazbe ljudi, ki ju doživljamo, podoba starega Tržiča popolnoma zbledela.

Kaj hoče spomeniško varstvo? Prejšnje čase se je njegova skrb osredotočala zgolj na umetnostne spomenike (slike, plastike in arhitekturo). Razumljivo je, da se je spričo njenega ozkega področja za spomeniško varstvo interesiral le ozek krog ljudi, predvsem umetnostni zgodovinarji. Danes pa, ko gledamo vse stvari okrog sebe v luči družbenega dogajanja, je skrb spomeniškega varstva zajela v prvi vrsti vse tisto, kar je bilo in je pogoj družbenega razvoja. Zato je spomeniško varstvo postalo aktualno za vse ljudstvo, za delavca prav tako kot za izobraženca.

V industrijskih krajih, kakršen je Tržič, je v ospredju vsekakor prizadevanje, da ohranimo nazorno podobo razvoja industrije od prvih početkov obrt-

niške dejavnosti dalje. (Pri nas prihajajo v poštev zlasti kovaška, tekstilna, usnjarska in čevljarstva industrija.) Povsod je aktualna nadalje podoba razvoja od prvega jedra do sočasnega razmaha. Zanimiv je za današnjega človeka in bo ostal zanimiv tudi za zanamca nekdanji način gradnje stanovanjskih poslopij in obrtniških delavnic, razporeditev prostorov v njih in njihovo zunanje lice.

S krčenjem gozdov, graditvijo cest in železnic, regulacijo potokov in rek se močno spreminja tudi podoba pokrajine. Slikovitost, ki so jo ustvarile v naravi naravne sile, izginja. In vendar bi bilo marsikje mogoče ohraniti tudi to slikovitost, ne da bi ovirali hitri razvoj prometa!

Seveda upošteva spomeniško varstvo tudi duhovne tokove, ki so pretresali naše ljudstvo v preteklosti in ki so se izražali v knjigi in likih, v znanosti in umetnosti, v politiki in religiji. Duhovni tokovi so odraz vsakokratnih družbenih odnosov in so torej za razumevanje družbenega razvoja nepogrešljivi dokumenti.

Najpomembnejše dejanje našega ljudstva v vsej njegovi zgodovini je zmagoviti boj proti okupatorju v letih 1941 do 1945 in socialna revolucija, ki preobrazila vse naše gospodarstvo in duhovno življenje in mu daje naprednejše oblike. Njune velike pridobitve bodo seveda ostale, toda njun potek utegne kmalu utoniti v pozabljenje, če si ne

nil planšar. Namesto mleka pa jima je dal okusiti metlo, da sta komaj odnesli celo kožo. Kljub temu, da smo s strahom pričakovali delavcev, smo se veselo smejali na ta račun. Tako smo pomirjeni zaspali.

Sedeli smo v toplo zakurjeni sobi in igrali „šnops“. Kostanjeveva kočna na Dobrči. Zunaj še vedno dežuje. Povsod po kuhinji so viseli razni kosi naše garderobe, od katerih je kar teklo. Koča nas je sprejela v svoje varstvo, ko smo vsi premočeni pribezljali s Prevala. Kaj hitro smo se popolnoma udomačili. Me ne so začeli nadlegovati, naj v spominsko knjigo narišem naša dosedanjo pot. Nehote sem se pri tem zamislil korak nazaj...

Na planini je v zaprti staji zakikirikal petelin. Odzvala sta se mu drozg in komatar in zagostolel je stržek. Medel sij, ki se je bil dvignil iznad gora daleč zadaj za Savinjskimi Alpami, je začel rdeti. Krave so začele mukati. Nekje je zabrusil petelin. Polagoma so poprijeli tudi drugi ptiči. Preskakovali so se po vejah in otresali roso. Preval se je prelil v eno samo pesem. Hiteli smo s poslednjimi pripravami za odhod. Tudi s planine je že prihajalo škripanje vrat do naših ušes. Planšar se je odpravil na jutranjo molžo. Kako so se nam pocedile sline po zavretem mleku, ki nam je manjkal za zajtrk. Nihče pa ni imel toliko poguma, da bi se drznil s to našo željo planšarju pred oči. Zaj-

trkovali smo brez mleka. Med veselimi vriskanjem in cviljenjem smo se hiteli umivati v mrzli studenčnici.

Planšar je ravno začel izganjati živino iz odorov, ko smo težko otovorjeni krenili proti Dobrči. Nebo je žarelo v zarji. Vrhovi gora so bili že osvetljeni. Ni manjkalo več dosti do sončnega vzhoda. Vsak čas je moralo prikolovratiti sonce z neznanih poti in nas oblititi s svojo svetlobo. S severa so se začeli grmaditi težki črni oblaki, ki niso obetali nič dobrega. Rezali smo jo zelo hitro, ker nam še ni bilo vroče in še bolj zato, ker smo s precejšnjim nezaupanjem opazovali črne oblake. Res je sonce takoj, ko se je prikazalo, že tudi izginilo za oblake. Vse bolj se je oblačilo. To nas ni motilo in smo bili vseeno dobre volje.

Po prvih korakih, ki smo jih odločno usmerili proti Dobrči, smo videli, da nam zabave tudi na poslednjem podvigu ne bo manjkalo. Dunja se nam je nenadoma uprla. Za nobeno ceno se ni dala pregovoriti, da gre dalje. Stezo je zapirala meter visoka skala, preko katere je bilo treba skočiti, da greš lahko neovirano naprej. Ta umetnost pa Dunji vsekakor ni bila pri srcu. Zakaj upirala se je z vsemi petimi iti preko. Kot peto in tudi najučinkovitejše orožje, ji je služil njen alt. Edi ga je sicer skušal prevpiti s svojim smehom, pa ni imel toliko moči. Zelo sem se pokesal,

bomo danes, ko nam je še živo pred očmi, prizadevali, da ohranimo vse dokumente, priče tega velikega zgodovinskega razdobja.

To torej naj rešujemo pred propadanjem. Delo je ogromno in zahteva veliko požrtvovalnosti vseh prebivalcev, veliko moralno in materialno podporo ljudske oblasti ter gospodarskih podjetij in končno mnogo sposobnega vodilnega kadra. Zavod za spomeniško varstvo LRS in Tehnični muzej Slovenije nam nudita vso pomoč; treba je še dobre volje nas samih, pa bomo uspeli.

Da je stvar vredna velikih žrtev, je na dlani. Največ koristi bomo imeli od tega mi sami. Ne le, da se bomo ob vsem ohranjenem gradivu mi sami iz roda v rod nenehno izobraževali in s tem dvigali svojo kulturno raven, imeli bomo sčasoma tudi gmotne koristi od tega. Naše mesto bo zanimivo za številne obiskovalce, ki bodo znatno dvignili tujski promet. S tem delom pa izpolnjujemo tudi svoje kulturno poslanstvo, ki ga imamo pred vsem narodom. Kdo ne bi hotel v tako važni kulturni zadevi imeti deleža?

Kakšna naj bi bila obseg in oblika dela v bližnji bodočnosti? Prvo, kar se bo realiziralo, bo verjetno zaščita vseh pomembnejših kulturno-zgodovinskih objektov in predmetov naravnih znamenitosti in dokumentov iz narodnoosvobodilnega boja. Prihodnji mesec pride v Tržič posebna komisija Zavoda za spomeniško varstvo LRS, ki bo zaščito izvedla. Stvar vsega prebivalstva pa bodi, da prej poišče vse objekte in predmete, ki se zde potrebni zaščite in

ker nisem imel s seboj notnega zvezka, da bi zabeležil ta čudovit šlager. Dobro sem vedel, da so taka navdahnjenja pri skladateljici le trenutna in se jih ne spominja preveč rada. (To je bilo najnevarnejše mesto za Dunjo.)

Tako nevarno mesto je bilo končno srečno premagano. Malo poparjeni zaradi slabega vremena smo se zaganjali naprej. Dekletom se je steza zdela malo preveč strma, zato so zavile na svoje. Po debelih pol ure so jezne prisopihale za nama, ki sva jih čakala. Steza je bila slepa ulica. Pot proti Dobrči je zelo enolična. Navzgor, navzdol, v serpentinah navzgor in v serpentinah navzdol. Krajšali smo si to enoličnost z raznimi opernimi in jazz arijami, ker pa smo bili takega razvedrila vajeni že od prve noči, se nismo mogli zadovoljiti. Za podkrepitev smo se lotili zadnjega kompota. Ta je res pomagal. Nismo še napravili 200 m, smo se že zavedeli, da smo sedaj vsi skupaj v slepi ulici. Hvala Ediju, ki je po dolgem trudu našel stezo, po kateri smo zašli v take pečine, da sem se z grozo spraševal, kaj bomo počeli, če Dunjo sedaj ponovno napade. Dobila pa je menda preveč strahu v kosti ob tako strašnem pogledu in se ni pustila premagati boleznimi. Priznanje Ediju naj bo tudi, da nas je on tudi srečno pod mojim vodstvom pripeljal nazaj na pravo stezo.

(Nadaljevanje sledi.)

da svoje tozadevne predloge. V prihodnjih dneh se bo mudil med nami strokovnjak, ki bo našemu prebivalstvu v pomoč pri sestavljanju predlogov.

Drugo, kar bo izvršeno še pred novo turistično sezono, bo ureditev prvih dveh muzejskih zbirk v novem tržiškem muzeju: farmacevtske zbirke in zbirke NOB. Farmacevtska zbirka, ki ima — mimogrede povedano — mednarodni pomen, že obstoji, prav tako je velik del gradiva iz NOB že zbran; predilni-

ca je pokazala vso naklonjenost s tem, da jim daje na razpolago prostore v svoji villi; upanje je, da padejo še zadnje ovire in začetki tržiškega muzeja bodo tu.

Tretje, na kar bi bilo treba misliti, pa naj bi izvedla naša podjetja. Tovar na kos in srpov bi opravila veliko delo, ko bi v „Gernovki“ uredila kovaški muzej, predilnica pa, ko bi v „Kaj-ži“ uredila tekstilni muzej.

SE EN POTOPIS

Iz Celovca do Ljubljane

Danes prinašamo posnetek potopisa **Benedika Hermana**, ki je poleti leta 1780 potoval z Dunaja skozi naše kraje v Trst in dalje v Italijo.

Benedik Herman (1755—1815) se je učil solarstva v Ausseeju na Zgornjem Štajerskem, potem bil pisar v Murauu, nato računski uradnik v Gradcu, upravnik glavne blagajne kneza Schwarzenberga na Dunaju, profesor tehnologije na dunajski univerzi, dopisni in nato redni član ruske carske akademije in profesor mineralogije v Petrogradu in končno postal zapovednik vseh državnih rudarskih podjetij na Uralu. Iz preprostega vajenca se je s svojo izredno vnemo za izobraževanje, s podjetnostjo in delavnostjo povzpел do najvišjih služb in časti. Z namenom, da razširi svoje znanje in da preuči geološke, kulturne in gospodarske razmere v naši domovini, se je tudi leta 1780 podal na pot.

Posnetek potopisa je napisal in v »Mladiki« objavil Jos. Wester. Iz njegovega posnetka objavljamo prvi del, ki zadeva naše kraje.

Naslov izvirnika, ki je izšel v treh zvezkih, se glasi: Reisen durch Oesterreich, Steyermark, Kärnten, Krain, Italien ... im Jahre 1780. Wien, 1781—1784.

Na Gosposvetskem polju je Hermann prvič stopil na slovenska tla. Naravno, da omenja sloveči vojvodski prestol, zložen iz rimskih kamnov, ki še danes stoji na tem mestu in priča o davnih časih, ko so naši predniki na njem vmeščali svoje vojvode in jim prisegali zvestobo, pri čemer so se vršili staroslavni obredi, ki jih „prosvetljenec Hermann nazivlje „smešne.“ V Celovcu se je seznanil s slovečim prirodo piscem Francem Ksav. Wulfenom,¹⁾ ki mu je pokazal rokopis latinski pisane razprave o kristalizaciji svinčenih rud, ki se nahajajo v Pliberku.

Istotako se je Hermann v Celovcu seznanil z drugim učenim možem Baltazarjem Hacquetom²⁾ iz Ljubljane. Le-

ta je bil na svojem „fizikalnem“ potovanju tiste dni dospel v Celovec. Mož mu je spričo svojega živahnega in prikupljivega vedenja tako ugajal, da sta se takoj sprijateljila.

Za svojega bivanja v Celovcu je Hermann nekega dne napravil izlet v Borovlje, ki so že takrat slovele po svojih tvornicah za puške. Kraj je bil nedavno pogorel in je kazal zaradi tega prav žalostno lice, tembolj, ker leži — tako pravi Hermann — v „najpustejši“ pokrajini. Mojstrov puškarjev je bilo takrat okrog petsto, pri čemer je upoštevati, da je bil skoraj vsak delavec ob enem mojster. „Delitev dela se vrši na angleški način: eni kupujejo in vrtaajo cevi, drugi vstavljajo jedro, zopet drugi polirajo, drugi izdelujejo lesena kopita (za puške) in okove.“

Herman je dne 27. junija navsezgodaj odjezdil od Celovca proti Ljubljani po cesti, ki drži preko Drave, mimo Kožentavre in Ridovta čez Ljubelj.

Zanimivo je, kako Hermann to pot opisuje: „Ljubelj je ena izmed najvišjih gora v tej pokrajini ter obstoja iz nadvse strmih in strašnih apnenskih pečin. Toda preko tega na videz skrajno pustega gorovja drži izborna cesta. Da se nahajajo tod, zlasti na koroški plati, najsočnejši travniki in da se nudi popotniku marsikak mikaven pogled, ki ga s svojo divjo lepoto kar očara, to menda ni splošno znano. Jaz vsaj sem občutil izredno zadovoljstvo, ko sem se v vedrem poletnem jutru vzpenjal po lepi, široki cesti, kakor da bi se šetal med neprekinjenimi drevoredi hrastovja, bukovja, orehovja in smrečja. Čim više prideš, s tem večjo slastjo vdihaš čisti, z vonjem tisočerihi zdravilnih rastlin prepojeni zrak. Ne vidiš ne v daljo ne mikavne doline pred seboj ... Toda gore, gozdovi, trate in potoki ustvarjajo sliko, vredno čopiča najboljših pokrajinarjev.“

Te vnesene besede pričajo, kako močno je vplivala na dovtetnega popotnika veličastnost planinske prirode ob pogledu na gorske velikane Košute in Karavank, med katere se kot najgloblja useda zajedaj Ljubeljsko sedlo (visoko 1366 m).

Ne smemo zamolčati, kar pripoveduje Hermann o še danes sloveči gostilni pri Nemškem Petru („Zum deutschen Peter“), ki je edina omembe vredna na koroški strani. „Ime ima odtod, ker je gostilničar Nemec, sicer govore preprosti ljudje, bivajoči med Celovcem in

Tržičem, vseskoz le slovenski („windisch“), tisti, ki je prišel malo dalje v svet kakor le na domači zelnik, razume sicer tudi nemški, toda materin jezik je tu slovenski, ki ga tudi v Celovcu ugledni meščani govorijo.“ Iz tega lahko posnemamo, da je tam v tisti dobi prevladovala v medsebojnem občevarstvu še slovenščina; saj vemo, da je bil Celovec še v šestdesetih letih preteklega stoletja torišče slovenskega slovstvenega delovanja in da so n. pr. našo Družbo sv. Mohorja osnovali koroški rodoljubi v Celovcu.

„Gostilna pri Nemškem Petru je najbornejša koča, ki jo moreš videti, a vendar zmore njen lastnik, kakor so mi zatrjevali, svojih trideset tisoč goldinarjev; po zunanosti bi ga cenil komaj na par sto goldinarjev. Da pa svojega premoženja ne izdaja na zunaj, tiči razlog v tem, da se boji roparjev, za kar ima v tej odljudni pokrajini pač dovolj dobrega vzroka. — V tej bajti sem naletel na dva Kranjca iz Kočevja, ki jih splošno imenujejo Kočevjarje (Gotscheber“). To so ljudje, ki jih kamnita, neplodna zemlja sili, da si gre do kruha drugam iskat. Tako krošnjarijo z lovorjevim listjem, citronami, slamniki i. dr. po vseh avstrijskih in drugih deželah ter se vračajo domov s skromnim dobičkom v žepu. Ta dva sta se s svojo slabo obleko in z grdo nemščino („abscheuliches Deutsch“) takoj izdala; bila sta oče in sin. Prišla sta bila iz Zgornje Avstrije, kjer sta prodajala tirolske, salzburške in švabske osle (bruse). Ti ljudje odpotujejo z doma navadno spomladi, nabavijo si nekaj sto osel in jih na drobno ponujajo po deželi. Lahko si mislimo, da vrže tak kupčija kaj pičel dobiček.“

(Nadaljevanje sledi.)

Gibanje prebivalstva

Rojeni v času od 10. okt. do 6. nov.: Škropeta Marija, Dolinska 4; Čelikovič Ljuba, Ljubeljska 23; Lajbaher Sonja, Bistrice 43; Meglič Drago, Dolina 117; Trplan Vera, Puterhof 99; Frantar Franc, Cerkevna 23; Menart Drago, Fužinska 2; Fic Ivanka, Slap 42; Dolžan Viktor, Cankarjeva 1; Meglič Anton, Lom 33.

Umrli v času od 10. okt. do 6. novembra: Praprotnik Janez, upokojenec, 84 let, Kovor 58; Sajevec Terezija, upokojenka, 72 let, Sv. Ana 102; Urbanc Antonija, gospodinja 74 let, Bistrice 9.

Poročeni v času od 10. okt. do 6. novem.: Švab Viktor, elektromehanik, Bistrice 51 in Markelj Antonija, nameščenka, Blejska 11; Purger Franc, pekovski pomočnik, Ljubeljska 36 in Zupanc Kordula-Zorislava, tov. delavka, Pot na Pilarno 7; Plesničar Friderik, tov. delavec, Glavni trg 2 in Kermelj Marija-Ivana, tov. delavka, Glavni trg 2; Gosar Ciril, strojni ključavničar, Pristava 7 in Slatnar Eva, tov. delavka, Pristava 7; Markič Marijan, mehanik, Retnje 27 in Majerič Valentina, tov. delavka, Ljubeljska 56; Novak Vincencij, tov. delavec, Sp. Preska 10 in Bizjak Marija, tov. delavka, Puterhof; Košir Ciril, tesar, Gozd 3 in Zaplotnik Ivana, predilka, Krize 12; Jabs Erich-Walter, trg. nameščenec, Köln in Ahačič Valentina, gospodinja Fr. Ahačiča 5; Kokol Janez, delavec, Usnjarska 2 in Vrhovšek Ana, predilka, Blejska 13.

1) Prim. Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, str. 57-58. — Znani obredi so imeli svoj globlji simbolični pomen, ki pa Hermannu ni bil znan.

2) Fr. Ks. Wulfen se je rodil l. 1728 v Beogradu kot sin avstrijskega častnika. V letih 1762—63 je predaval v Ljubljani logiko in metafiziko, od l. 1764 pa je živel v Celovcu kot profesor matematike in fizike. Največ pa se je bavil z botaniko in v tej stroki veljal za temeljitega učenjaka.

3) Baltazar Hacquet se je rodil l. 1739 v Bretanji na Francoskem. L. 1766 je prišel kot zdravnik v Idrijo. V letih 1773—87 je živel v Ljubljani kot profesor anatomije in kemije. Prepotoval je vse naše kraje in jih proučeval v geološkem, a tudi narodopisnem pogledu.

KRITIKA

KDO JE ODGOVOREN ZA NEVZDRŽNE RAZMERE?

Že vso jesen imamo v vaseh južnega dela občine, posebno v Ziganji vasi izredno slab električni tok. Najslabši je zvečer okrog sedmih, ko bi marsikdo izmed nas rad poslušal radijska poročila, saj nam delo v tovarni in nato še doma često onemogoči, da bi prebirali časopis. Toda v aparatih so motnje, luč miglja neprestano in se menjava iz slabše v jačjo in obratno. Tudi šivanje nogavic in krpanje, ki je v tem letnem času vsakdanje opravilo gospodinje, je zvečer nemogoče ob taki razsvetljavi. Do sedaj smo potrpeživi in upali, da se bo to uredilo po uvidevnosti za to odgovornih uslužbencev. Zdaj je stvar dosegla višek in smo prisiljeni, da se oglasimo. V preteklem tednu so pregorele neki družini štiri žarnice zaporedoma. V nedeljo, 1. nov. pa, ko smo si opoldne zaželeli radijskih poročil (saj jih ves teden takorekoč nismo pošteno slišali), pa sta istočasno nekaj minut čez poldne pregorela dva radijska aparata v vasi, kratek hip nato je zmanjkalo elektr. toka. Popravilo aparatov stane težke tisočake, ki jih naš delovni človek tudi ne pogreši tako lahko.

Kdo bo zdaj poravnal škodo?

Pa ne gre zdaj tu samo za denar, gre predvsem za to, da se že končno uredi pri nas zadeva s tokom, da se pregleda transformator, popravi aparate, če so pa res že do konca izrabljeni, naj se jih izmenja, pregleda naj se napeljava po vasi in izvrši kontrola po hišah!

PO STOPINJAH VESELIH TURISTOV

Mislim, da ni dolgo, ko je Tržiški vestnik priobčil dopis o vedenju v gorah, o ravnanju s spominskimi knjigami, o trganju cvetic itd. Če se ne motim, je dopisnik pisal v imenu Planinskega društva.

Ker sam rad hodim po gorah, posebno še v naši okolici, sem podlistek „Po-

stopinjah veselih turistov...“, ko je pričel izhajati, z veseljem pričakovanjem vzel v roke. Žal pa me je pri branju to veselje takoj minilo. Pa nočem biti sodnik, čeprav se polijanju kave po tleh in drugim „duhovitim“ dogodkom teh veselih turistov (bolj verjetno otročjih) ne morem smejati. Samo zaradi tega se ne bi oglasil. Navedel pa bom nekaj cvetk iz tega potopisa, katere so me pa pogrele. N. pr. ...spominska knjiga je moral na Dunjin račun marsikaj prenesti..., pisali smo v „esperantu“..., ker nisem vedel, kako se reče po francosko megla, sem napisal po slovensko meglau... zato smo v oddolžitev kanili kapljico (mišljen je (kompot) na Dunjino ime. Najbolje pa je tole: „Uboga divjad, ki je bila pod stezo, ko smo prečkali Begunjščico! Noben kamen ni ostal na stezi. Vse, kar je oviralo mehko hojo, sva z Edijem valila po strmini.“

Nič drugega ne bom pripomnil k tem stavkom kot to, da predlagam, da LOMO zapre novo sprehajalno pot pod Kamnjekom še preden je zgrajena, ker se tam ne bodo sprehajali oprezni gamsi ampak ljudje, morda tudi kak inozemski gost, katerih bo ob taki stopnji kulturnosti gotovo veliko v naših krajih. Če se zgodi kaka nesreča, bo tujcem težko pojasniti, da to ni bil napad, temveč da je kamenje slučajno sprožila divjad, ne pa „divjad“.

Opomba uredništva: Radi priobčujemo gornjo kritiko, čeprav z njo mi prizadet ne pisec črtice temveč tudi urednik kulturne rubrike, ker je črtico pač sprejel in jo objavil. Za objavo je bilo odločilno razveseljivo dejstvo, da se je mladi Tržičan sploh lotil pisanja in da kaže talent zanj. Taka prizadevanja moramo le podpirati! (Mimogrede: rokopis je tudi ilustriran in žal nismo mogli dati izdelati klišejev.) Seveda pa tudi mi ne odobravamo prevelike mladostne prešernosti, ki meji že na nekulturnost. Vendar neradi spremenjamo izvorno besedilo, razen kolikor ni sprto s pravopisom. — Toliko v opravičilo! Čitatelji pa naj se z zdravo kritiko prispevkov le pridno oglašajo. S tem veliko pripomorejo h kulturni vzgoji naših sodelavcev.

ŠPORTNE VESTI

ODBOJKA

V nedeljo, 25. X. 1953 se je vršila na igrišču BPT prvenstvena tekma ljubljanske conske lige v odbojki med domačim »Partizanom in T. V. D. Partizan Vrhnika. Po zanimivi borbi so zmagali gostje s 3 : 2. S to tekmo je bil zaključen jesenski del tekmovanja. Domači so na lestvici zasedli 4. mesto. Maloštevilnim gledalcem se zahvaljujejo za obisk in lahko upamo, da jih bo spomladanski del tekmovanja zopet privabil v še večjem številu.

NAMIZNI TENIS

T.V.D. Partizan Tržič je v čast dneva republike 29. novembra organiziral prvenstvo Tržiča v namiznem tenisu za pionirje, mladince in člane. Prijavilo se je 53

tekmovancev, kar je že lep uspeh. Dosedaj je zaključeno tekmovanje mlajših in smo pred finalnimi tekmami članov, ki obetajo lepe in zanimive borbe.

Pri pionirjih je zmagal: 1. Stritih Mitza 2. Hafner Rudi, pri mladincih 1. Ruper Milena, 2. Ruper Vika, 3. Petrič Marlina, katere uspeh je zavidljiv; saj je kot 12-letna pionirka pokazala dobro sposobnost. Pri mladincih je zmagal Petrič E., ki je bil razred zase; sledijo mu Kristan, Žepić itd.

Člani tekmujejo v dveh skupinah po 17 tekmovancev. V A skupini vodi Dornik L. pred Markičem, Ellerjem, Petričem; v B skupini pa Kališnik pred Švabom, Strekljem, Makarelom itd. Finalne tekme se pričnejo 8. XI. ob 9. uri v domu »Partizana«. Zmagovalec prejme prehodni pokal KSS.

Nato bo org. še temovanje ekip za prehodni pokal T.V.D. Partizan - Tržič.

Zahvaljujemo se KSS Tržič, TD Tržič, lekarni, sindikalni podružnici BPT, tov. »Kos in srpov« in tovarne »Triglav« za praktična darila. Smatramo, da bi lahko tudi ostali podprli izvedbo turnirja in pokazali tako tač zanimanja za športno dejavnost, kot pa za razne srečolove.

KINO

11. do 12. novembra: Francoski zabavni film »Mesečnik Bonifacij«.

14. do 15. novembra: Jugoslovanski film: »Nevihita«.

18. do 19. novembra: Italijanska psihološka drama »Zidovi Malapage«.

21. do 22. novembra: Angleški kovbojski barvani film »Onstran Missourija«.

25. do 26. novembra: Angleški pustovski film »Izobčenece z otokov«.

Obvestila

Stanovanjska komisija pri LOMO Tržič obvešča vse stranke, da so uradne ure pri stanovanjskem uradu dnevno od 7. do 14. ure. Poleg uradnih ur pa je uvedena še dežurna služba vsak torek in petek od 15. do 17. ure za vse tiste, ki so dopoldna v službah.

Na cesti, v javnih lokalih, v privatnih stanovanjih ter v službi člani komisije niso dolžni dajati nobenih posojil.

Za komisijo:
Mokorel Joža

Preklici

PREKLIC

(Podpisani Jelenc Anton, obrtnik in hišni posestnik v Tržiču, Glavni trg 19, preklicujem žaljivke, ki sem jih izrekel dne 24. oktobra 1953 v kavarani »Zelenica« proti vojnemu referentu in ostalim članom ljudskega odbora MO Tržič. Obenem se jim zahvaljujem, da so odstopili od kazenskega postopka.

Jelenc Anton
posestnik in obrtnik
Tržič, Glavni trg 19

PREKLIC

Preklicujem besede, katere sem v gostilni v pijanosti izrekel o uslužbencih LOMO Tržič ter o stanovanjski komisiji ter se jim zahvaljujem, da so odstopili od sodnega postopka.

Pohleven Franc, Bistrica 76

Zahvala

Zahvaljujem se organom Ljudske milice, ki so dne oktobra tako hitro zastavili iniciativo, nemudoma izsledili tatu in omogočili, da sem takoj prejel povrnjene ukradene predmete.

Martin Romih, Tržič

IZ UREDNIŠTVA

Ker se je današnja številka Tržiškega vestnika zakasnila, smo ji povečali obseg in velja za dvojno številko. Upamo, da v bodoče ne bo podobnih zakasnitev.

DROBNE VESTI

Med najnovejša dela pri olepšavanju Tržiča spada na novo preurejena trinadstropna hiša, last Tovarne kos in srpov. Podjetju dajemo s tega mesta za njegovo razumevanje vse priznanje, saj je hiša sedaj ena najlepših v Tržiču.